

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 10.11.2010
COM(2010) 639 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Енергетика 2020
Стратегия за конкурентоспособна, устойчива и сигурна енергетика**

SEC(2010) 1346

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Енергетика 2020

Стратегия за конкурентоспособна, устойчива и сигурна енергетика

ВЪВЕДЕНИЕ

Цената на провала е твърде висока.

Енергията е жизнената сила на нашето общество. Благосъстоянието на нашите хора, промишленост и икономика зависи от безопасната, сигурна, устойчива и икономически достъпна енергия. В същото време емисиите, свързани с енергетиката представляват 80 % от общите емисии на парникови газове в ЕС. Енергийното предизвикателство следователно е едно от най-големите изпитания, пред които Европа трябва да се изправи. Пренасочването на нашите енергийни системи по по-сигурен и устойчив път ще отнеме десетилетия. Решенията обаче, които ще ни поставят на прав път, са нужни спешно, тъй като ако не бъде постигнат добре функциониращ европейски енергиен пазар, това само ще увеличи разходите за потребителите и ще изложи конкурентоспособността на Европа на риск.

През следващите десет години са необходими енергийни инвестиции от порядъка на 1 трилион евро както за осигуряване на разнообразие на съществуващите ресурси и за подмяна на оборудване, така и с оглед на представляващи предизвикателство и променящи се енергийни нужди. Структурните промени в енергийните доставки, резултат отчасти на промени в местното производство, задължават европейските икономики да избират между различни енергийни продукти и инфраструктури. Резултатите от тези избори ще се усещат през следващите 30 години и след това. Осигуряването на възможност за спешно вземане на тези решения изисква амбициозна политическа рамка. Отлагането на тези решения ще има неизмерими последици за обществото по отношение както на дългосрочните разходи, така и на сигурността.

Оформи се обща енергийна политика на ЕС около общата цел за осигуряване на непрекъсната физическа разполагаемост на енергийни продукти и услуги на пазара на цена, която е достъпна за всички потребители (частни и промишлени), като същевременно се допринася за постигането на по-широки социални цели и цели по отношение на климата. Главните цели на енергийната политика (сигурност на доставките, конкурентоспособност и устойчивост) сега са формулирани в Лисабонския договор¹. В него е ясно разяснено какво се очаква от Европа в областта на енергетиката. Въпреки че е постигнат известен напредък по тези цели, европейските енергийни системи се приспособяват твърде бавно, като мащабът на предизвикателствата расте. Предстоящите разширявания на ЕС ще направят това предизвикателство дори още по-голямо с приемането в Европейския съюз на страни с остаряла инфраструктура и по-малко конкурентоспособни енергийни икономики.

¹ Член 194 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

През 2007 г. Европейският съвет прие амбициозни цели за 2020 г. в областта на енергетиката и промяната на климата — намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % с евентуално увеличение на 30 %, ако условията позволяват², увеличаване на дела на възобновяемите енергийни източници до 20 % и повишаване на енергийната ефективност с 20%. Европейският парламент постоянно подкрепяше тези цели. Европейският съвет също така е поел дългосрочен ангажимент по пътя на намаляването на въглеродните емисии с цел то да достигне 80 до 95 % до 2050 г. за ЕС и други промишлено развити страни.

Независимо от това съществуващата стратегия в момента е малко вероятно да постигне всички цели за 2020 г. и е напълно неподходяща за справяне с по-дългосрочните предизвикателства. Целите на ЕС по отношение на енергетиката и климата са заложили в Стратегията на Европа за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж³ за 2020 г., приета от Европейския съвет през юни 2010 г., както и във водещата инициатива „Европа за ефективно използване на ресурсите“. Спешната задача на ЕС е да договори инструментите, които ще направят необходимата промяна възможна и по този начин да гарантира, че Европа може да излезе от рецесията по един по-конкурентен, сигурен и устойчив път.

Въпреки важността на целите на енергийната политика са налице сериозни пропуски по отношение на доставките.

Вътрешният енергиен пазар все още е раздробен и не е достигнал пълния си потенциал за прозрачност, достъпност и избор. Компаниите се разраснаха отвъд националните граници, но развитието им все още е затруднено от множеството различни национални правила и практики. Пред откритата и лоялна конкуренция все още има много бариери за преодоляване⁴. Скорошно проучване на условията за потребителите на пазара на дребно на електроенергия показва недостатъчно оптимален избор на потребителите⁵. Прилагането на законодателството за вътрешния пазар е разочароващо — в ход са над 40 процедури за нарушение и то само по втория пакет за вътрешния енергиен пазар от 2003 г.

Сигурността на вътрешните енергийни доставки се подкошава от закъснения в инвестициите и техническия напредък⁶. В момента близо 45 % от европейското производство на електроенергия се основава на енергийни източници с ниски въглеродни емисии, главно АЕЦ и ВЕЦ. Части от ЕС могат да загубят повече от една трета от своите генериращи мощности до 2020 г. поради ограничения срок на експлоатация на тези инсталации. Това означава замяна и разширяване на съществуващите мощности, намиране на сигурни алтернативи с неизкопаеми горива,

² Европейският съвет формулира: „при условие че други развити страни се ангажират със сравними по стойност намаления на емисиите, а икономически по-напреднали развиващи се страни – с подходящ принос в съответствие с техните отговорности и съответни възможности“

³ Съобщение на Комисията (док. 7110/10 от 5 март 2010 г.).

⁴ Както е видно от разследването на енергийния сектор, направено от Комисията, Съобщение на Комисията от 1 януари 2007 г. „Разследване по силата на член 17 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на европейските отрасли на газта и електроенергията“ – СОМ (2006)851 – и големия брой разследвания на антиконкурентно поведение в сектора (напр. IP/10/494 от 4 май 2010 г.).

⁵ Проучване на функционирането на пазарите на дребно на електроенергия за потребителите в Европейския съюз, ноември 2010 г.

⁶ По оценка на ЕМОПС-Електроенергия ЕС трябва да изгради или да обнови 30 000 km от мрежовите кабели през следващите десет години.

приспособяване на мрежите към възобновяеми енергийни източници и постигане на действително интегриран енергиен пазар. В същото време на държавите-членки все още предстои постепенно да премахнат субсидиите, вредни за околната среда.

Качеството на националните планове за действие в областта на енергийната ефективност, разработени от държавите-членки след 2008 г., е разочароващо, като голям потенциал остава неизползван. Напредъкът в използването на възобновяеми енергийни източници и в повишаването на енергийната ефективност в транспорта е твърде бавен. Въпреки че общо взето спазваме графика за целта от 20 % дял на възобновяемата енергия, много сме далеч от постигането на целта, определена за енергийната ефективност.

На международно ниво се обръща малко внимание на предупрежденията за недостатъчни доставки на петрол в бъдеще⁷. Въпреки сериозните кризи в доставките на газ, които подеждаха като събуждане, показвайки уязвимостта на Европа, все още не съществува единен подход към партньорските, доставящите и транзитните страни. Съществува потенциал за по-нататъшно развитие на собствените ресурси на ЕС на изкопаеми горива, включително на неконвенционален газ, и ролята, която те ще играят, трябва да бъде оценявана при пълна обективност.

Енергийната независимост на държавите-членки изисква повече действия на европейско ниво.

ЕС е нивото, на което следва да бъде развивана енергийната политика. Решенията относно енергийната политика, взети от една държава-членка, неизбежно дават отражение върху други държави-членки. Оптималното подялово разпределение на енергийните източници, включително бързото разработване на възобновяеми енергийни източници, се нуждае най-малкото от континентален пазар. Енергетиката е пазарен сектор, в който най-голямата икономическа ефективност може да бъде постигната в паневропейски мащаб. Раздробените пазари не само подкопават сигурността на доставките, но и ограничават ползите, които конкуренцията на енергийния пазар може да носи. Дошло е времето енергийната политика да стане наистина европейска.

ЕС трябва да остане привлекателен пазар за дружествата в момент на растяща конкуренция за енергийни ресурси в световен мащаб. Новата европейска енергийна стратегия трябва да поддържа комплексния подход по отношение на промишлеността, току що представен от Европейската комисия⁸, особено защото енергията продължава да бъде важен ценообразуващ фактор за промишлеността⁹. ЕС трябва също така да укрепи своята конкурентоспособност на пазарите на енергийни технологии. Делът на възобновяемата енергия в разпределението на енергийните източници на ЕС се повишаваше стабилно до достигане на около 10 % от общото крайно потребление на енергия през 2008 г. През 2009 г. 62% от инсталираните нови електрогенериращи мощности в ЕС бяха от възобновяеми източници, основно вятър и слънце. Към водещата роля на Европа обаче е отправено предизвикателство. Независимият индекс

⁷ Напр. Перспективи за световната енергетика на МАЕ – 2009 г. и 2010 г.

⁸ Съобщение „Интегрирана индустриална политика за ерата на глобализацията“ (COM 2010) 619

⁹ Така например се оценява, че цените на електроенергията в Европа са с 21 % по-високи отколкото в Съединените щати и 197 % по-високи отколкото в Китай.

за привлекателност на енергията от възобновяеми източници¹⁰ за 2010 г. сега сочи САЩ и Китай като най-добрите места за инвестиции във възобновяеми енергийни източници. Необходим е нов стимул; за посрещане на тези предизвикателства повече от всякога е необходима водеща роля на ЕС.

В международните енергийни отношения ЕС би могъл да бъде много по-мошен и ефикасен, ако представлява общите си интереси и стремежи. Въпреки че е с дял една пета от световното потребление на енергия, ЕС продължава да има по-малко влияние върху международните енергийни пазари, отколкото би следвало от неговата икономическа тежест. Световните пазари на енергия стават все по-конкурентни, като на развиващите се азиатски страни и Близкият изток се дължи по-голямата част от нарастването на глобалното потребление¹¹. Като най-голям вносител в света е вероятно ЕС да бъде по-уязвим от рискове, свързани с доставките.

Включването на енергийната политика в Договора за ЕС налага нови перспективи.

Трябва да стъпим върху това, което сме постигнали, и да бъдем смели в амбициите си.

Европа не може да си позволи неуспех в амбициите си по отношение на енергетиката. Ето защо Комисията предлага нова енергийна стратегия за 2020 г. Последната ще обедини мерките, които са предприети до момента, и ще засили дейностите в области, в които се очертават нови предизвикателства. Тя е резултат от обстойни дебати в рамките на институциите на ЕС и от широки обществени консултации.

Акцентът тук не е върху сравнителен анализ на различни енергийни източници, а върху мерките, които са нужни за определяне на средносрочните цели на политиката на Европа. По отношение на дяловото разпределение на енергийните източници, в предстоящата пътна карта за енергетиката до 2050 г. ще бъдат представени различни сценарии, като в нея ще се описват приемите за постигане на дългосрочната европейска цел по отношение на намаляването на въглеродните емисии и тяхното отражение върху решенията на енергийната политика. Тази стратегия определя първоначалните политически решения, които ще бъдат необходими за постигане на енергийните ни цели до 2020 г., така както са поставени в момента. Пътните карти за нисковъглеродната икономика и енергетиката до 2050 г. ще продължат да информират и насочват тази програма за действие и нейното прилагане, като предложат виждане в дългосрочен план.

Спешно се нуждаем от мащабни промени в производството, използването и снабдяването с енергия.

Първо и най-важно, стратегията подчертава необходимостта от пребалансиране на действията, свързани с енергията, в полза на политика в зависимост от нуждите, която дава права на потребителите и разделя икономическия растеж от потреблението на енергия. По-специално, отраслите на транспорта и строителството трябва да провеждат активна политика на икономии на енергия и да осигуряват разнообразие с незамърсяващи енергийни източници. Извън Схемата за търговия с емисии (СТЕ), стратегията следва да подпомогне създаването на пазарни условия, които стимулират по-големи икономии на енергия и повече инвестиции в нисковъглеродни технологии,

¹⁰ Редакция 26, август 2010 г.

¹¹ Международна агенция по енергетика, Перспективи за световната енергетика 2010 г.

да се използва широка гама от централизирани и разпределени възобновяеми енергийни източници, както и ключови технологии за натрупване на енергия и електрически транспорт (най-вече електрическите превозни средства и общественият транспорт).

Енергийната политика е принос от решаващо значение за постигането на целта на новата стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в подкрепа на силна, разнообразна и конкурентоспособна промишлена база. В този контекст Европа трябва да потвърди, че нейната промишлена база се нуждае от всички сектори по цялата верига на създаване на стойност.

Държавните органи трябва да изпълняват водеща роля, давайки пример. Всяка година 16 % от БВП на ЕС, т.е. около 1500 млрд. евро, се харчат от държавните органи. В правилата за обществените поръчки трябва да се набляга на условията за ефективност, за да бъдат увеличени икономии на енергия и да бъдат разпространени новаторски решения, особено в строителството и транспорта. Потенциалът на пазарно-ориентираните и други инструменти на политиката, включително данъчното облагане, за повишаване на енергийната ефективност трябва да се използва в пълна степен.

От страната на предлагането, приоритет трябва да продължи да бъде разработването на сигурни и конкурентни енергийни източници. В областта на производството на електроенергия, инвестициите трябва да доведат през 2020 г. или близките години след нея почти две трети от електроенергията да идват от нисковъглеродни източници, докато настоящото ниво е 45 %. В този контекст следва да се даде приоритет на енергията от възобновяеми източници. Стратегията трябва да предостави рамка на равнището на ЕС, която, при зачитане на националните различия, не само да позволи на държавите-членки да надхвърлят своите съответни цели, но и да гарантира, че към 2020 г. възобновяемите енергийни източници и технологии са икономически конкурентноспособни.

Приносът на ядрената енергия, която понастоящем генерира около една трета от електроенергията в ЕС и две трети от електроенергията без въглеродни емисии, трябва да бъде оценяван открито и обективно. Всички разпоредби на Договора за Евратом трябва да бъдат прилагани стриктно, особено по отношение на безопасността. Предвид възобновения интерес към тази форма на електропроизводство в Европа и по света, трябва да бъдат извършвани научни изследвания във връзка с технологиите за управление на радиоактивни отпадъци и тяхното безопасно прилагане, както и да бъде подготвено по-дългосрочното бъдеще чрез разработване на системите с ядрено делене от следващото поколение за повишена устойчивост и комбинирано производство на топло- и електроенергия, както и на термоядрения синтез (ITER).

За нефта и газа, повишаващите се изисквания за внос и нарастването на търсенето от нововъзникващите икономики и развиващите се страни изискват по-мощни механизми за осигуряване на нови, разнообразни и безопасни маршрути за доставяне. Подобно на достъпа до суровия нефт, инфраструктурата за рафиниране е възлова част от веригата за доставки. ЕС е силен геополитически партньор на енергийните пазари и трябва да бъде способен да действа по съответния начин.

Новата енергийна стратегия е съсредоточена върху пет приоритета:

1. Постигане на енергийноэффективна Европа

2. Изграждане на действително общоевропейски интегриран енергиен пазар
 3. Оправомощаване на потребителите и постигане на най-високо ниво на безопасност и сигурност
 4. Разширяване на водещата роля на Европа в енергийните технологии и нововъведенията
 5. Укрепване на външното измерение на енергийния пазар на ЕС.
- 1. ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕНЕРГИЯТА, ВОДЕЩО ДО 20% ИКОНОМИИ ДО 2020 Г.**

Европа не може да си позволи да разхищава енергия. Енергийната ефективност е една от основните цели за 2020 г., както и ключов фактор за постигането на нашите дългосрочни цели по отношение на енергията и климата. Необходимо е ЕС да разработи нова стратегия за енергийна ефективност, която да позволи на всички държави-членки по-нататъшно намаляване на зависимостта между тяхното енергопотребление и икономическия им растеж. Тази стратегия ще взема предвид различията между държавите-членки по отношение на енергийните нужди. Енергийната ефективност е най-рентабилният начин за намаляване на емисиите, повишаване на енергийната сигурност и конкурентоспособност, осигуряване на достъпно за потребителите използване на енергия, както и за създаване на заетост, включително в изнасящите отрасли. Преди всичко тя осигурява явни ползи за гражданите: средните икономии на енергия за едно домакинство могат да възлязат на 1000 евро годишно¹².

Необходимо е да се реши проблемът с парадокса търсенето на по-енергоемки или нови продукти да надвишава икономии от подобряването на енергийната ефективност. Крайно време е да преминем от думи към дела. Така например енергийната ефективност трябва да заеме важно място във всички области на политиката, които имат отношение към този въпрос, включително образованието и обучението, за да бъдат променени сегашните поведенчески модели. Трябва да бъдат наложени критерии за енергийна ефективност във всички сфери, включително за отпускането на публични средства.

Усилията трябва да бъдат съсредоточени върху цялата енергийна верига, от производството на енергия, през преноса и разпределението, до крайното потребление. Ефективното наблюдение на съответствието, съответстващият надзор на пазара, широкото използване на енергийни услуги и одити, както и ефективността на използване и рециклирането на материалите се явяват задължителни.

Далеч сме от постигането на целта за 20 % икономия на енергия. Ето защо новата стратегия призовава за засилен политически ангажимент за нейното осъществяване чрез ясно дефиниране на целта за постигане и строго следене на съответствието. Призовават се държавите-членки и регионалните и местните власти да засилят работата си по прилагане на подходящи политики и да използват в пълна степен наличните

¹² COM(2008) 772.

инструменти, цели и индикатори чрез широкообхватни национални планове за енергийна ефективност.

Специално внимание следва да се обърне на секторите с най-голям потенциал за подобряване на енергийната ефективност, а именно на съществуващия сграден фонд и транспорта. Държавите-членки се съгласиха с правно обвързващи цели за климата за тези и други сектори извън СТЕ, но все още предстои да приложат подходящи мерки¹³. Преразглеждането на директивата за енергийното данъчно облагане би могло да окаже насочващо действие с потенциал за дългосрочно повишаване на ефективността. Необходимо е да бъдат разработени мерки за значимо ускоряване на модернизацията с използването на енергийноэффективни продукти и технологии. В жилищния сектор трябва да се обърне внимание на проблема с разделянето на стимулите между собствениците и наемателите. По отношение на значителния брой обществени сгради, необходимо е властите да използват всички съществуващи възможности, включително и тези, предлагани по линия на регионалната политика на ЕС, за да подобрят енергийната ефективност и автономията на сградите. В транспортния сектор трябва да бъде оползотворяван значителният потенциал например в областта на многомодалните решения, ефективните превозни средства и ефективното шофиране.

Иформационните и комуникационните технологии играят важна роля за повишаването на ефективността на основните сектори, източници на емисии. Тези технологии дават възможност за структурна промяна към продукти и услуги с по-малък разход на ресурси, за спестяване на енергия в сградите и електропреносните мрежи, както и за по-ефикасни и консумиращи по-малко енергия интелигентни транспортни системи¹⁴.

В бизнес модела за промишлеността трябва да бъдат предвидени цели за енергийната ефективност и нововъведения в енергийните технологии СТЕ има значителен принос за това при по-големите компании, но съществува необходимост от по-широко използване на други инструменти, включващи енергийни одити и системи за управление на енергията в по-малките дружества и в механизмите за подкрепа на МСП. Използването на базови стойности за сравнение може да позволи на дружествата да определят докъде са стигнали по отношение на ефективността спрямо своите конкуренти. Ефективността, включително в използването на електроенергията, трябва да се превърне в печеливш бизнес сама по себе си, което да доведе до стабилен вътрешен пазар на техники и практики за икономия на енергия и на търговски възможности в международен план. Една рамка за широкообхватна ефективност на ресурсите би повишила такива икономии.

Публичният сектор трябва да изпълнява водеща роля, давайки пример. Трябва да бъдат набелязани амбициозни цели за потреблението от публичния сектор. Публичните поръчки трябва да способстват за енергийноэффективни резултати. Трябва да бъдат подкрепяни новаторските интегрирани енергийни решения на местно ниво, допринасящи за преминаване към т. нар. „интелигентни градове“. Общините представляват важен участник в необходимата промяна и следователно техните инициативи, като например Споразумението на кметовете, трябва да бъдат допълнително засилени. Градовете и градските райони, които консумират до 80 % от

¹³ Решение № 406/2009/ЕО за разпределяне на усилията.

¹⁴ В Програмата в областта на цифровите технологии за Европа са набелязани конкретни действия, COM(2010)245.

енергията, са едновременно част от проблема и част от решението за по-висока енергийна ефективност.

Политиките за ефективност на ресурсите, включително инвестициите в енергийна ефективност, често изискват краткосрочни, първоначални разходи преди да са почувствани средносрочните и дългосрочните ползи. Необходими са инструменти за насърчаване на нови инвестиции в енергийно-ефективни технологии и практики. Финансирането от ЕС може да има голямо отношение дълг/капитал като трябва да се разработват новаторски решения. Новаторски и внимателно разгледани¹⁵ приложения на данъчното облагане и ценообразуването следва също да бъдат проучвани като средства за насърчаване на промени в поведението или за финансиране на инвестициите.

Планът за енергийна ефективност, който ще бъде представен в началото на 2011 г., ще бъде последван от конкретни регулаторни предложения в течение на същата година. Той също така ще обхваща финансирането по отношение на достъпа до средства, наличието на новаторски продукти за финансиране, стимули за предизвикване на инвестиции в енергийната ефективност, както и ролята на финансирането от ЕС, по-специално структурните фондове, като се доразвива постигнатото на основата на съществуващи успешни примери.

Приоритет 1: Постигане на енергийно-ефективна Европа

Действие 1: Оползотворяване на пълния потенциал за икономия на енергия — сгради и транспорт

- Модернизирането с цел енергийна ефективност трябва да бъде ускорено чрез стимули за инвестиции, по-широко използване на дружества за енергийни услуги, новаторски финансови инструменти с висок „ефект на лоста“ и финансов инженеринг на европейско, национално и местно равнище. В този контекст в предстоящите предложения на Комисията ще бъде обърнато внимание на разделянето на стимулите за инвестиции между собствениците и наемателите и на енергийното етикетиране на сградите (сертификати, използвани на пазара на недвижими имоти, и политики за оказване на обществена подкрепа).
- Държавните органи трябва да изпълняват водеща роля, давайки пример. За всички обществени поръчки за строителство, услуги или продукти следва да бъдат спазвани енергийни критерии (по отношение на ефективността, възобновяемите енергийни източници и интелигентните мрежи). Необходими са програми и механизми за техническа помощ, които да изградят капацитет в участниците на пазара на енергийни услуги да създават и структурират финансирането на проекти, насочени към участници както от публичния така и от частния сектор. Специални финансиращи програми на ЕС ще бъдат насочени към проекти за икономия на енергия и ще придадат на енергийната ефективност голяма тежест като условие за отпускането на финансова подкрепа.
- Предстоящата Бяла книга за бъдещата транспортна политика ще представи

¹⁵ По-специално по отношение на възможните кумулативни ефекти от различни мерки, използващи пазарните принципи

набор от мерки за подобряване на устойчивостта на транспорта и за намаляване на зависимостта от нефта. Тя ще включва инициативи, насочени към повишаване на енергийната ефективност на транспортната система, включително подкрепа за чист превоз в града и мултимодални транспортни решения, интелигентно управление на движението и стандарти за енергийна ефективност за всички превозни средства, подходящи икономически сигнали и насърчаване на устойчиво поведение. В този контекст трябва да бъдат проучени по-ефективни системи за етикетиране на автомобили.

Действие 2: Укрепване на конкурентоспособността на промишлеността чрез повишаване ефективността на промишлеността

- Комисията ще се стреми към подпомагане на конкурентоспособността на европейската промишленост чрез енергийна ефективност посредством разширяване на изискванията за екопроектиране към енергоемките и изискващите много ресурси продукти, допълнени от изисквания на системно ниво, когато това е уместно. Следва да бъдат проучвани потенциалните ефекти от доброволни споразумения с енергоемките и нуждаещите се от много ресурси отрасли на промишлеността. Енергийното етикетиране следва да бъде въведено по-широко за осигуряване на по-пълно сравнение между продуктите.
- В промишлеността и в сектора на услугите следва да бъдат прилагани схеми за управление на енергията (напр. одити, планове, енергийни мениджъри). Трябва специално да се наблегне върху малките и средни предприятия чрез специални механизми за подпомагане.

Действие 3: Увеличаване на ефективността на енергийните доставки

- Енергийната ефективност в производството, както и в разпределението, трябва да се превърне в основен критерий за разрешаването на генериращи мощности, а също така са нужни усилия за значимо увеличаване на навлизането на високоефективно комбинирано производство на топло- и електроенергия и на местни топлофикационни и охладителни системи.
- От дружествата за разпределение и снабдяване с енергия (търговци на дребно) следва да се изисква да осигуряват документирани икономии на енергия сред своите клиенти по начини като енергийни услуги от трети страни, специализирани инструменти като „бели сертификати“, такси за общественополезни цели на държавата или еквивалентни на тях, както и ускоряването на въвеждането на новаторски инструменти като „интелигентни измервателни уреди“, които следва да бъдат ориентирани към потребителите и лесни за ползване, така че да носят реални ползи за потребителите.

Действие 4: Максимално използване на националните планове за действие в областта на енергийната ефективност

- Националните планове за действие в областта на енергийната ефективност предоставят изчерпателен сравнителен анализ на енергийната ефективност, включително и измерими цели и индикатори за проследяване на напредъка, като отчитат относителните изходни позиции и националните обстоятелства. В целта на Европа за енергийна ефективност за 2020 г. следва да бъде включен механизъм за годишно преразглеждане.

2. ГАРАНТИРАНЕ НА СВОБОДНОТО ДВИЖЕНИЕ НА ЕНЕРГИЯТА

Европейските енергийни пазари бяха отворени за да могат гражданите да се възползват от по-надеждни, конкурентни цени, както и от по-устойчива енергетика. Този потенциал няма да бъде използван в пълна степен, освен ако не бъдат положени сериозни усилия за създаване на по-интегриран, взаимосвързан и конкурентен пазар.

Пазарите на електроенергията и природния газ все още не работят като единен пазар. Пазарът все още е силно разпокъсан на национални пазари с множество пречки пред откритата и честна конкуренция. Повечето енергийни пазари остават с национален обхват и са силно концентрирани, често с традиционни компании, ползващи се *de facto* с монополно положение. Регулираните цени на енергията намаляват допълнително конкуренцията в много от държавите-членки¹⁶. Като се имат предвид остатъчните антиконкурентни практики в енергийния сектор¹⁷, необходимо е активно налагане на правилата на конкуренцията не само от Комисията, но и от държавите-членки. Засилване на конкуренцията на енергийните пазари ще допринесе за създаването на правилните стимули за нужните инвестиции и за намаляване на разходите за тях до необходимия размер.

С въвеждането на законодателна рамка за насърчаване на постигането на целта за 20 % възобновяема енергия през 2020 г., Европа направи само първата си крачка в тази област. Необходимо е да се гарантира, че законодателството се прилага в пълна степен, и да се очертае пътят за широкомащабно използване на възобновяеми енергийни източници през десетилетията след 2020 г. Правната рамка трябва да бъде прилагана правилно, за да се създаде у инвеститорите доверие с цел инвестиции в ново производство, транспорт и варианти за съхранение на възобновяеми енергийни източници. Въздействието от Директивата за възобновяемата енергия ще бъде оценявано от 2011 г. нататък с оглед на неговото засилване или разширяване, когато и където това е необходимо.

При по-нататъшното разработване на възобновяемите енергийни източници ще продължи да се разчита за известно време на схемите за подпомагане. Комисията трябва да поеме своята част в гарантирането, че те са устойчиви, в съответствие с технологичния напредък и не възпрепятстват нововъведенията и конкуренцията. Тя трябва обаче да гарантира и необходимото ниво на сближаване и хармонизация между националните схеми, тъй пазарът на възобновяеми източници на енергия се движи от местно към трансгранично снабдяване. В този контекст, на основата на най-добрите практики трябва да бъдат определени необходимите изисквания за обобщоевропейската търговия в областта на възобновяемата енергия. При спазване на правилата за държавните помощи трябва по-широко да се използват балансирани, икономически целесъобразни и предвидими преференциални премии, както и по-добре съобразени с конкретната технология мерки за подпомагане и инструменти за финансиране. По-специално, трябва да се избягват промени с обратна сила в схемите за подпомагане, като се има предвид отрицателният ефект, оказван от такива промени върху доверието на инвеститорите.

¹⁶ Доклад за напредъка в създаването на вътрешен пазар за природен газ и електроенергия – СОМ(2010) 84.

¹⁷ След като Разследването в енергийния сектор разкри разнообразни проблеми с конкуренцията в енергийния сектор, което доведе до приемането на девет големи антитръстови решения, Комисията продължава оценяването на конкурентната среда на европейските енергийни пазари.

Както бе посочено в доклада Монти, новото предизвикателство за 2020 г. е да се осигури основната мрежа, по която да се пренасят електроенергия и газ, за местата, където са необходими. Без подходяща инфраструктура през цяла Европа, сравнима със средствата за пренос в други стратегически сектори като далекосъобщенията или транспорта, пазарът обаче никога няма да постигне прогнозираното. Необходими са по-нататъшни усилия за модернизиране на енергийната инфраструктура, особено в държави-членки, които са се присъединили след 2004 г., както и в по-слабо развитите региони.

Най-важното, Европа все още не притежава мрежовата инфраструктура, която ще даде възможност на възобновяемите източници на енергия да бъдат разработени и да се конкурират при равни условия с традиционните източници. Текущите проекти за големи паркове за вятърна енергия на север и за съоръжения за слънчева енергия на юг се нуждаят от съответни далекопроводи, способни да пренасят тази екологосъобразна енергия към районите с висока консумация. Днешната електроенергийна мрежа ще се затрудни да поеме количествата възобновяема енергия от изпълнението на целите за 2020 г. (33 % от брутното производство на електроенергия).

Интелигентните измервателни уреди и електроенергийните мрежи са ключът към пълното използване на потенциала за производство на възобновяема енергия и икономия на енергия, както и за подобряване на енергийните услуги. Необходими са ясна политика и общи стандарти за интелигентното отчитане на консумацията и интелигентните електроенергийни мрежи¹⁸, за да се гарантира доста преди 2020 г. оперативна съвместимост в цялата мрежа.

В крайна сметка задължението за солидарност между държавите-членки ще бъде нищожно без достатъчна вътрешна инфраструктура и междусистемни връзки през външните граници и морските райони. Като основен вносител на енергия, ЕС е пряко зависим от развитието на мрежите в съседните страни. Изграждането на нови междусистемни връзки на нашите граници трябва да се ползва със същото внимание и политики като проектите в рамките на ЕС. Такива връзки са от основно значение не само за съседите ни, а за да гарантират стабилността и сигурността на доставките в ЕС. Специално ще бъде наблегнато на Южния коридор и на реалното начало на проекти от европейски интерес, по-специално „Набуко“ и ITGI.

До 2020 г. ще са необходими инвестиции от около 1 трилион евро, за да се заменят остарелите мощности, да се модернизират и приспособят инфраструктурите и да се осигури повишаване и промяна в потреблението на енергия с ниски емисии на въглерод. Макар че инвестиционните решения зависят главно от участниците на пазара (енергийните компании, системните оператори и потребителите), държавната политика е от решаващо значение за създаването на стабилна и прозрачна рамка за инвестиционни решения. Новите инструменти, създадени с третия пакет от мерки относно вътрешния енергиен пазар, включително Агенцията за сътрудничество между енергийните регулатори (ACER), както и новите мрежи на операторите на преносни системи за електроенергия и газ (ENTSO-E и ENTSO-G) трябва през следващите години да бъдат използвани в пълна степен за допълнителното интегриране на

¹⁸ Европейската комисия е създавала работна група за интелигентните мрежи, която да обсъди прилагането на интелигентни електроснабдителни мрежи на европейско ниво: http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/smartgrids/taskforce_en.htm.

енергийните пазари. Регионалните инициативи¹⁹ трябва да служат като трамплин към европейски пазар.

Инвестициите в инфраструктура ще продължат да бъдат финансирани основно от тарифи, плащани от ползвателите. Като се има предвид обаче мащабът на инвестициите, тяхното естество и стратегическият им характер, не може да се приеме, че пазарите сами ще направят всички необходими инвестиции. Комисията ще приеме нова стратегия за развитието на енергийната инфраструктура, за да насърчи адекватни инвестиции в мрежата за електроенергия, газ, нефт и в други енергийни сектори. При условие, че доставките са стабилни, природният газ ще продължи да играе ключова роля в дяловото разпределение на енергоизточниците на ЕС през следващите години и неговото значение може да нарасне като резервно гориво за генерирането на електроенергия при променливи товари. Това налага по-разнообразен внос, крайни станции за газ от газопроводи и такива за втечен природен газ, като вътрешните газови мрежи трябва да бъдат с все повече връзки помежду си.

Освен въпроса за финансирането, сложните и дълги административни процедури може да бъдат основна пречка. Съществуващите правила и процедури за проекти от европейски интерес (напр. за целите на сигурността на доставките, солидарността и интегрирането на възобновяемите енергийни източници) ще трябва да бъдат подобрени и оптимизирани значително при спазване на принципите за обществено приемане и на съществуващото законодателство за околната среда. Общностите на местно, регионално и национално равнище ще се ангажират по-конструктивно в помощни проекти от европейски интерес, ако последните водят също до конкретни, по-краткосрочни ползи за тях, например чрез привилегирован достъп до публични средства.

Приоритет 2: Изграждане на общоевропейски интегриран енергиен пазар

Действие 1: Своевременно и точно прилагане на законодателството за вътрешния пазар

- Комисията ще продължи да осигурява надлежно и навременно осъществяване на съществуващия вътрешен енергиен пазар, както и политика за интензивна конкуренция. За по-нататъшното интегриране на енергийния пазар, регулаторната рамка трябва да бъде консолидирана (напр. кодекси за мрежите), допълнена с други действия, като свързване на пазарите, разработване на целеви модели²⁰ и стабилна рамка за сделки на пазара с реална прозрачност и надзор. Ако тези мерки се окажат недостатъчни или областта на компетентност на ACER твърде тясна, ще бъдат предвидени допълнителни законодателни мерки.

Действие 2: Създаване на план за европейската инфраструктура за 2020—2030 г.

- Предстоящото съобщение на Комисията относно инфраструктурата ще позволи на Европа да определи приоритетната инфраструктура, която да бъде изградена,

¹⁹ Например балтийският енергиен пазар, средиземноморският енергиен пръстен.

²⁰ Беше разработен целеви модел за електроенергията в контекста на флорентинския форум в т.нар. Специална консултативна група. Насоките и кодексите за прилагането на този целеви модел са в процес на изготвяне. В рамките на Мадридския форум се разработва целеви модел за газа.

за да има функциониращ вътрешен пазар, да се осигури интегрирането на масово производство на възобновяеми енергийни източници и да се гарантира сигурност на доставките в съответствие с визията за устойчива европейска енергийна система до 2050 година. Не по-късно от 2015 г. нито една държава-членка не трябва да остава изолирана от единния европейски пазар. Ще бъдат включени също и трансграничните коридори. Десетгодишните планове за развитие на мрежата на ENTSO-E и ENTSO-G ще бъдат осъществявани с помощта на ACER, заедно с всички други заинтересовани страни. Тази дейност ще се основава на успешни регионални инициативи като тази в Балтийския регион и ще включва също и оценка на необходимите съоръжения за съхраняване и мерките за адаптирането към климата, включително възможни бъдещи нужди от инфраструктура за транспортиране на CO₂ в ЕС.

- Предложението на Комисията цели също да подготви електроенергийната мрежа за неизбежните промени в електропотреблението, които ще последват от енергийната и транспортната политика, като използването на електроенергията за транспортни цели и повишаването на децентрализираното и широкомащабно, от възобновяеми източници, генериране на електроенергия.
- През следващата година от Комисията ще бъде предложен набор от политически инструменти за изпълнение на стратегическите инфраструктурни приоритети през следващите две десетилетия. Той ще включва нов метод за определяне на стратегическите инфраструктури, които ще бъдат от съществено значение за Европейския съюз като цяло по отношение на конкурентните енергийни доставки, устойчивото развитие на околната среда и достъпа до възобновяеми енергийни източници, както и сигурността на доставките. Тези жизнено важни раздели ще бъдат ясно определени в цялата дейност по картографиране и ще получат етикет „европейски интерес“, така че да могат да се възползват от подобрена процедура за издаване на разрешителни и от целево финансиране, ако е необходимо. От основно значение в това начинание ще бъде подборът. Връзките с мрежи на трети държави ще бъдат надлежно взети под внимание.
- На ACER, ENTSO-E и ENTSO-G ще бъде даден мандат за разработване на план за европейски електроенергийни и газови мрежи с перспектива 2020—2030 г. Той трябва да бъде последван от дългосрочна визия на основата на пътната карта за енергията до 2050 г., която трябва да бъде представена през 2011 г.

Действие 3: Оптимизиране на процедурите за издаване на разрешителни и на пазарните правила за изграждане на инфраструктура

- Комисията ще предложи да въведе схема за издаване на разрешителни, приложима за проекти от „европейски интерес“ с цел подобряване на сегашния процес, например чрез назначаването на един единствен орган на национално равнище, при спазване на стандартите за безопасност и сигурност и осигуряване на пълно съответствие с екологичното законодателство на ЕС. Оптимизираните и подобрени процедури ще осигурят повече прозрачност и ще гарантират открити и прозрачни дебати на местно, регионално и национално равнище за повишаване на общественото доверие и приемане на инсталациите. Освен това, ще бъдат проучени начини за целенасочено възнаграждаване, чрез подобрен достъп до публични средства, на региони и държави-членки, които

конструктивно се ангажират със и успяват в улесняването на навременното изпълнение на проекти от европейски интерес.

- За да се осъществи свързване на пазарите до 2014 г., ACER, в рамките на своя мандат, ще осигури дефинирането и изпълнението на всички необходими технически (хармонизиране, стандартизиране и т.н.) и регулаторни задачи, касаещи трансграничното свързване на мрежите, достъпа до възобновяеми енергийни източници и интегрирането на нови технологии. Съответно ще бъде представена подробна програма за действие с цел подпомагане на държавите-членки в процеса на въвеждане на интелигентното отчитане на консумацията/интелигентните електроенергийни мрежи (включващ въпроса с извеждането на информация за потребителите) и насърчаване на нови енергийни услуги.

Действие 4: Осигуряване на подходяща рамка за финансиране

- Като се признава фактът, че по-голямата част от изграждането на инфраструктура е от търговско естество, от Комисията ще бъде определена методика за анализиране на оптималния баланс между публичното и частното финансиране (на следните принципи, които следва да бъдат прилагани в целия Европейски съюз: „ползвателят плаща“, „бенефициерът плаща“ – при трансграничното разпределяне на разходите и ползите, и „данъкоплатецът плаща“ – споделяне на тежестта за търговски нежизнеспособна и „ползна за целия ЕС“ инфраструктура). Тя ще бъде дефинирана в съответствие с приложимите правила за държавните помощи. За проекти от „европейски интерес“, които нямат или са с ниска търговска жизнеспособност, ще бъдат предложени новаторски механизми за финансиране с цел максимална публична подкрепа, за да бъде подобрен инвестиционният климат за покриването на основните рискове или да бъде ускорено изпълнението на проекта. Развитието на подходяща енергийна инфраструктура е от критично значение и е спешно. То изисква също по-широк поглед за нови инструменти за финансиране (както публични, така и частни) и мобилизиране на допълнителни ресурси в следващата многогодишна финансова рамка.

3. СИГУРНА, БЕЗОПАСНА И ДОСТЪПНА ЕНЕРГИЯ ЗА ГРАЖДАНИТЕ И ДРУЖЕСТВАТА

Добре функциониращият, интегриран вътрешен пазар е в полза на потребителите с по-голям избор и по-ниски цени. И все пак, много от потребителите не усещат подобрение в резултат на отварянето на пазара и конкуренцията между различните доставчици. Индивидуалните потребители трябва да знаят и да упражняват своите права съгласно законодателството на ЕС. Те трябва да могат да се възползват от възможностите, които създава отварянето на пазара и да се чувстват уверени, че имат достъп до енергийните услуги, от които се нуждаят, с исканите от тях характеристики по отношение на качеството и емисиите. Отварянето на пазарите може да осигури най-добри цени, избор, нововъведения и услуги за потребителите, ако то върви ръка за ръка с мерки за гарантиране на доверието, може да защитава потребителите и да ги подкрепя в това да играят активната роля, очаквана от тях, чрез либерализиране.

Въпреки това гражданите изглежда не познават правата си по силата на законодателството на ЕС или не желаят да ги упражняват. Далеч по-големи усилия са

необходими за информиране на потребителите за техните права и за включването им във вътрешния пазар. Също така потенциалът за намаляване на сметките за енергия чрез икономия на енергия трябва да бъде по-добре обясняван. С цел подобряване на енергийната ситуация на битовите потребители бяха създадени форумите „Граждани“ (Лондон) и „Устойчива енергия“ (Букурещ) и трябва да се търсят начини, които да ги направят по-отзивчиви към нуждите на потребителите.

Конкурентната позиция на важни сектори на европейската икономика зависи и от разполагането със сигурна енергия на достъпни цени. Енергията и по-специално електроенергията представлява съществена част от общите производствени разходи на ключови европейски отрасли, включващи големи, малки и средни предприятия.

Положението на международния пазар за доставки на нефт може много да се затегне преди 2020 г., което означава, че е важно за потребителите в ЕС да увеличат усилията си за намаляване на потреблението на нефт. В момента това не е така. Потребителите трябва да бъдат информирани в по-голяма степен за необходимостта от намаляване на тяхното потребление на изкопаеми горива, като те трябва да знаят как могат да намалят сметките си по време на нарастване на цените. В това отношение могат да помогнат „удобни за потребителя“ интелигентни електроенергийни мрежи, интелигентни измервателни уреди и фактуриране. Необходимо е обаче потребителите да станат по-инициативни. За да се помогне на потребителите да участват на пазара, следва да бъдат въведени мерки за повишаване на информираността за възможностите, подобряване на сравняването на цените, както и улесняване на смяната на доставчика и подобряване на процедурите за разглеждане на жалби.

Осигуряването на достъпно, но отразяващо разходите надеждно снабдяване на потребителите е главно задача на вътрешния пазар. Вътрешен пазар, който функционира на основата на достатъчна инфраструктура за пренос и съхраняване, е най-добрата гаранция за сигурността на доставките, тъй като енергията ще следва пазарните механизми и ще е насочена към мястото, в което е необходима. Необходими са обаче предпазни мрежи, например за защита на уязвими потребители или по време на криза в снабдяването, с която пазарните механизми не могат да се справят в достатъчна степен. Вътрешният пазар също е затруднен, когато държавите-членки не са напълно свързани помежду си, като например Балтийските страни. Регламентът за сигурността на доставките на газ е важен, тъй като гарантира, че пазарите са напълно подготвени да се справят в условията на криза и че битовите потребители са защитени. Допълнителното увеличаване на взаимните енергийни връзки между държавите-членки, както и активното налагане на конкуренция от страна на Комисията и държавите-членки може да допринесе за допълнително въвеждане на разнообразие на източниците за доставка особено в онези държави-членки, които понастоящем зависят само от един или няколко източника за доставка.

Енергийната политика е отговорна и за защитата на европейските граждани от рисковете на енергийното производство и пренос. ЕС трябва да продължи да бъде световен лидер в разработването на системи за безопасна ядрена енергия, превозването на радиоактивни вещества и управлението на ядрени отпадъци. Международното сътрудничество в областта на ядрените гаранции играе главна роля за гарантиране на ядрена сигурност и за установяване на здрав и устойчив режим на неразпространение на ядрени оръжия. В областта на добива и преработването на нефт и газ законодателната рамка на ЕС следва да гарантира най-високо ниво на безопасност и недвусмислен режим на отговорност за нефтените и газовите инсталации.

Приоритет 3: Оправомощаване на потребителите и постигане на най-високо ниво на безопасност и сигурност

Действие 1: Осъществяване на енергийна политика, съобразена повече с потребителите

- Активното прилагане на европейско и на национално ниво на политиката на конкуренцията остава необходимо условие за насърчаване на конкуренцията и гарантиране на потребителите на достъп до енергия на приемливи цени.
- Комисията ще предложи мерки за подпомагане на потребителите да участват успешно на енергийния пазар в съответствие с третия енергиен пакет. Тези мерки ще включват разработване на насоки въз основа на най-добрите практики в областта на смяната на доставчика, по-нататъшно изпълнение и наблюдение на препоръките за фактуриране и за разглеждане на жалби, както и установяването на най-добрите практики за алтернативни схеми за разрешаване на спорове. На разположение на всички потребители следва да бъде инструмент за сравняване на цените, основаващ се на методика, подлежаща на разработване от енергийните регулатори и други компетентни органи, а всички доставчици следва да предоставят актуална информация за своите тарифи и търговски предложения. И накрая, допълнителни усилия трябва да бъдат насочени към преместване на фокуса от цените на енергията към разходите за енергията чрез развиване на пазара на енергийни услуги.
- Комисията ще публикува редовни доклади за сравняване, които оценяват степента на изпълнение на нормативните разпоредби, свързани с потребителите, и общото ниво на защита на целия вътрешен пазар. Особено внимание ще бъде отделено на уязвимите клиенти и на практиките, които дават възможност на потребителите да намалят консумацията на енергия.
- Усилията за подобряване на функционирането на пазара на дребно трябва да бъдат засилени от регулаторните органи с помощта на форумите „Лондонски граждани“ и „Устойчивост“ (Букурещ).

Действие 2: Трайно повишаване на безопасността и сигурността

- Условието за безопасност на добива на нефт и газ в морето са в процес на преразглеждане от Комисията в светлината на инцидента Deepwater Horizon, с цел въвеждане на строги мерки от предотвратяването до въпросите за реагирането и отговорността, които да гарантират най-високо ниво на защита в целия ЕС и останалия свят.
- Правната рамка за ядрена безопасност и сигурност ще бъде доразвита чрез средносрочното преразглеждане на Директивата за ядрена безопасност, прилагането на Директивата за ядрените отпадъци, повторното определяне на основните стандарти за безопасност за защита на работниците и населението, както и чрез предложение за европейски подход в областта на системите за ядрена отговорност. Следва също така да се работи активно за по-висока степен на хармонизиране и сертифициране на европейско равнище на конструктивното изпълнение на централите. Всички тези мерки следва да позволят на ЕС да запази водещата си позиция в областта на безопасната ядрена енергия и да допринесат за отговорното използване на ядрената енергия в световен мащаб.
- Същите съображения за сигурността и безопасността ще бъдат следвани в разработването и внедряването на нови енергийни технологии (безопасността на енергията от водород, безопасност на преносната мрежа за CO₂, съхраняването на CO₂ и т.н.).

4. ИЗВЪРШВАНЕ НА ТЕХНОЛОГИЧЕН ПРЕХОД

Без технологична промяна ЕС ще претърпи неуспех в своите амбиции до 2050 г. да намали въглеродните емисии в електропроизводството и транспорта. Предвид необходимото време за разработването и разпространяването на енергийните технологии, неотложността на въвеждането на нови високоефективни нисковъглеродни технологии на европейските пазари е по-силно изразена от всякога. СТЕ на ЕС е важен двигател от страната на консуматорите, подпомагащ внедряването на новаторски нисковъглеродни технологии. Новите технологии обаче ще достигнат до пазарите по-бързо и с по-малки разходи, ако те се разработват чрез сътрудничество на нивото на ЕС.

Общоевропейското планиране и управление са от първостепенно значение за стабилността на инвестициите, доверието на фирмите и политическата съгласуваност. Стратегическият план за енергийните технологии (SET) определя средносрочна стратегия, валидна за всички отрасли. Все пак развойните и демонстрационните проекти за основните технологии (биогоривата от второ поколение, интелигентните електроенергийни мрежи, интелигентните градове и интелигентните информационни мрежи, улавянето и съхраняването на въглерода, акумулирането на електроенергия и електрическият транспорт, следващото поколение ядрени реактори, отопление и охлаждане с възобновяема енергия) трябва да бъдат ускорени. По подобен начин решаващата роля на нововъведенията бе подчертана във водещата инициатива „Съюз за иновации“ по „Европа 2020“²¹.

Ресурсите, необходими през следващите две десетилетия за развиването на тези технологии, са твърде значителни, особено когато се разглеждат в контекста на настоящата икономическа обстановка. Основните проекти, като тези над 140 GW, за разположени в морето вятърни генератори, които понастоящем биват планирани от европейските електрически компании, предприемачите и правителствата, най-вече в Северно море или инициативите Desertec и Medring, засягат няколко държави-членки. Общоевропейската координация и сътрудничество трябва да включват обединяването на различни източници на финансиране. От всички заинтересовани страни ще се очаква да дадат своя принос. Комисията ще търси начини да използва бюджета на ЕС, за да увеличи допълнително общия размер на финансирането.

ЕС среща ожесточена конкуренция на международните пазари на технологии. Страни като Китай, Япония, Южна Корея и САЩ следват амбициозна промишлена стратегия на пазарите на слънчева, вятърна и ядрена енергия. Европейските изследователи и компании трябва да увеличат усилията си да останат на челна позиция в разрастващия се международен пазар на енергийните технологии и, когато това е от взаимен интерес, те трябва да засилят сътрудничеството с трети страни в конкретни технологии.

Приоритет 4: Разширяване на водещата роля на Европа в енергийните технологии и нововъведенията

Действие 1: Незабавно изпълнение на Плана SET

- Комисията ще засили прилагането на плана SET, по-специално на съвместните програми на Сдружението за европейски научни изследвания в областта на

²¹ SEC(2010) 1161, 6 октомври 2010 г.

енергетиката (EERA) и шестте европейски промишлени инициативи (енергия от вятъра, слънцето, биоенергия, интелигентни електроенергийни мрежи, ядрено делене и улавяне и съхраняване на въглерода). Работата ще се активизира с финансирането от държавите-членки на дейностите по Технологичните пътни карти за 2010—2020 г. и гарантирането на успеха на съответните Широкомашабни демонстрационни програми, като тези във връзка с програмата за Резерва за нови участници (NER300)²². Наличното финансиране от Общността²³ ще бъде съсредоточено в инициативите по плана SET.

- Технологичните пътни карти на Европейските промишлени инициативи за 2010—2020 г. се изпълняват от тази година и ще се ползват с допълнителна подкрепа. Те ще бъдат крайъгълният камък за изготвянето на следващата финансова рамка по отношение на консолидирана, редовно оценявана, по-ефективна и целенасочена програма за енергийни изследвания. В този контекст, Комисията ще насърчава развиването на стратегически енергийни научноизследователски инфраструктури в Европа, тъй като те значително допринасят за намаляване на разстоянието между научните изследвания и технологичното развитие. Тя също така ще следва други пътища с голям потенциал, като например енергия от морски възобновяеми източници и възобновяема енергия за отопление и охлаждане.

Действие 2: Комисията ще даде ход на четири нови широкомащабни европейски проекта

- 1. Комисията ще подеме голяма европейска инициатива за интелигентните електроенергийни мрежи, целяща да свърже цялата електрическа система, от разположените в морето вятърни генератори в Северно море, слънчевите електроцентрали на юг и съществуващите ВЕЦ до отделното домакинство, като ще направи електроенергийните мрежи по-интелигентни, по-ефективни и по-надеждни.
- 2. Възстановяване на водещата роля на Европа в акумулирането на електроенергия (както в голям мащаб, така и за превозни средства). Амбициозни проекти ще бъдат разработени в областта на енергията от ВЕЦ, съхраняването на сгъстен въздух, акумулаторните батерии, както и други новаторски технологии за акумулиране, като например получаване на водород. Те ще подготвят електроенергийната мрежа на всички нива на напрежение за масовото навлизане на малки децентрализирани и голямомащабни централизирани съоръжения за електроснабдяване от възобновяеми източници.
- 3. Внедряване на широкомащабно устойчиво производство на биогорива, включително в светлината на текущия преглед относно влиянието на непряката промяна на земеползването. Финансираната с 9 милиарда евро Европейска

²² В преразгледаната Директива за СТЕ (2009/29/ЕО) се предвижда, че 300 милиона квоти по СТЕ от Резерва за нови участници (NER) ще бъдат на разположение, за да бъдат подпомогнати CCS в промишлен мащаб и новаторски демонстрационни проекти за възобновяеми енергийни източници на територията на Съюза.

²³ Финансиране, налично в рамките на настоящите Финансови перспективи.

²⁴ Вж. бележка под линия 23.

²⁵ Вж. бележка под линия 23.

промишлена инициатива²⁴ за биоенергия ще стартира скоро, за да се гарантира бързо навлизане на пазара на устойчиви биогорива от второ поколение.

- 4. Осигуряване на начини за по-голяма икономия на енергия в градовете и селските райони. Партньорството за нововъведения „Интелигентни градове“, което ще започне в началото на 2011 г. ще обедини най-доброто от областта на възобновяемите енергийни източници, екологосъобразния транспорт в града като например електрическия, енергийната ефективност, интелигентните електроенергийни мрежи, интелигентните мрежи за отопление и охлаждане, съчетани с особено новаторска интелигентност и инструменти на ИКТ. Регионалната политика на ЕС може да играе важна роля в оползотворяването на потенциал с местен характер. Селските райони също притежават значителен потенциал в това отношение и биха могли да се възползват от ЕЗФРСР, който осигурява финансови средства за подпомагане на такива новаторски проекти.

Действие 3: Осигуряване на дългосрочна технологична конкурентоспособност на ЕС

- За да бъдат поставени основите на нашата бъдеща конкурентоспособност в условията на силна международна конкуренция, Комисията ще предложи инициатива за 1 милиард евро²⁵ за подпомагане на авангардните научни изследвания, необходими за постигане на проби в областта на енергетиката с ниски въглеродни емисии.
- Водещата роля на ЕС трябва да се поддържа и в световния флагмански изследователски проект ITER. Комисията ще осигури ефективно управление (включително ограничаване на разходите) и създаване на промишлена стойност от ITER и Европейската програма за термоядрен синтез.
- Комисията ще разработи програма за научни изследвания на ЕС за енергийни материали, която да позволи на енергийния сектор в ЕС да остане конкурентоспособен, въпреки намаляващите редки земни ресурси.

5. ЗАСИЛЕНО МЕЖДУНАРОДНО ПАРТНЬОРСТВО, ОСОБЕНО С НАШИТЕ СЪСЕДИ

Европейският енергиен пазар е най-големият регионален пазар в света (над 500 милиона потребителя) и най-големият вносител на енергия. Въпреки това във външната енергийна политика все още не се наблюдават същите сътрудничество и обща цел, които доведоха до приемането на основните цели на ЕС по отношение на енергията и климата. Няколко от предизвикателствата пред ЕС — промяната на климата, достъпът до нефт и газ, технологичното развитие, енергийната ефективност — са общи за повечето страни и за тях се разчита на международно сътрудничество. Държавите-членки неколккратно призоваваха ЕС да говори с единен глас в трети страни. На практика, националните инициативи не се възползват от тежестта на големината на пазара на ЕС и биха могли по-добре да изразяват интереса на ЕС.

Международната енергийна политика трябва да преследва общите цели за сигурност на доставките, конкурентоспособност и устойчиво развитие. Макар отношенията с произвеждащите и транзитните страни да са важни, отношенията с големите потребяващи електроенергия нации и особено с нововъзникващите икономики и с развиващите се страни са от нарастващо значение. За да бъдат изведени хората от

бедността ще е необходим достъп до енергия, тъй като постигането на целта за изкореняване на крайната бедност до 2015 г. не може да бъде постигната, освен ако не се осъществи значителен напредък в подобряването на достъпа. За да се гарантира, че това не накърнява други политически цели, устойчивото развитие трябва да бъде в основата както на енергийната политика, така и на политиката за развитие, във вида, в който са предложени в Зелената книга за политиката за развитие²⁶.

Поради новите схеми на доставяне и потребление на световните енергийни пазари и растящата конкуренция за енергийни ресурси важно значение за ЕС придобива неговата способност да използва ефективно своята обща пазарна тежест в отношенията с ключови енергийни партньори от трети страни. Европа трябва да бъде в положение да разчита на значителни допълнителни източници на енергийни доставки и маршрути към 2020 година.

Необходимостта от намиране на международни решения ни задължава да прокараме нашия дневен ред за намаляване на въглеродните емисии и за енергийна ефективност пред нашите основни партньори и на международните преговори и рамки. СТЕ е двигател на международните пазари на въглеродни емисии и по-нататъшните действия следва да се градят върху настоящите действия за допълнително развиване на тези пазари. Като лидер в разработването на политики, ЕС има повече възможности да влияе върху проблемите на определянето на стандарти за околната среда и да насърчава съобразяването с изискването за прозрачност и конкуренция на пазарите.

ЕС вече има редица допълнителни и целеви рамки, обхващащи от специфични разпоредби за енергията в двустранни споразумения с трети страни (споразумения за свободна търговия, споразумения за партньорство и сътрудничество, споразумения за асоцииране и т.н.) и меморандуми за разбирателство относно енергийното сътрудничество до многостранни договори, като Договора за енергийна общност²⁷, и участие в Договора за енергийната харта. Понастоящем той преговаря с няколко страни по нови споразумения, включващи важни разпоредби за енергията.

ЕС сега трябва да формализира принципа, според който държавите-членки действат в полза на ЕС като цяло в двустранните отношения в областта на енергетиката с ключови партньори и в глобални дискусии. Въз основа на правното основание от Лисабонския договор, който изяснява и укрепва външнополитическото измерение, външната енергийна политика на ЕС трябва да осигури ефективна солидарност, отговорност и прозрачност сред всички държави-членки, като отразява интереса на ЕС и гарантира сигурността на вътрешния енергиен пазар на ЕС. Трябва да бъде въведена по-ефективна координация на равнището на ЕС и на държавите-членки.

²⁶ Целият прогнозиран ръст на емисиите на CO₂ до 2030 г. може да се дължи на страни, които не са членки на ОИСР. Осигуряването на всеобщ достъп до съвременни енергийни услуги за всички означава увеличение от само 0,8 % на емисиите на CO₂, Перспективи за световната енергетика на МАЕ – 2009 г. и специална предварителна извадка от ПСЕ на МАЕ 2010 г. за срещата на високо равнище във връзка с Целите на хилядолетието за развитие.

²⁷ Договорът за енергийна общност насърчава интегрирането на пазара, а също транспонирането и прилагането на достиженията на правото на ЕС в Западните Балкани, както и разширява вътрешния енергиен пазар на ЕС към Югоизточна Европа. Това е не само рамка на сътрудничество, а правно обвързващ инструмент за подготовка за присъединяване към ЕС. Към Договора за енергийна общност се присъединяват и други страни: Молдова вече е член; Украйна и Турция с в процес на получаване на членство.

В ядрената област международното сътрудничество даде добри резултати. Това е особено важно, тъй като различни съседни страни експлоатират или планират да експлоатират атомни електроцентрали. Сега ЕС трябва да насърчи държавите партньори да направят всички съществуващи международни стандарти и процедури за ядрена безопасност и сигурност правно обвързващи и реално прилагани в целия свят. ЕС е в особено добра позиция, тъй като той е първият, който е предприел такива действия едновременно в областта на безопасността и на сигурността и притежава специфични инструменти за сътрудничество за тази цел.

Освен че е от жизненоважно значение за сигурността на доставките за ЕС, външното измерение на енергийната политика на ЕС трябва да бъде съобразено и да се подсилва взаимно с други външни дейности на ЕС (развитие, търговия, климат и биоразнообразие, разширяване, обща външна политика и политика за сигурност и др.). Трябва да има ефект на взаимно засилване между енергийните цели и другите политики и инструменти, включително търговията, двустранните споразумения и инструментите за сътрудничество за развитие и обратно.

Енергийната сигурност е тясно свързана с външните отношения и приоритетите за сигурността на ЕС²⁸. Осигуряването на разнообразие на горивата, източниците на доставките и транзитните маршрути е от основно значение за сигурността на ЕС, както и доброто управление, спазването на върховенството на закона и защитата на европейските и чуждестранните инвестиции в произвеждащите енергия страни и транзитните страни. При това политиката на ЕС ще обърне специално внимание на безопасността и сигурността на нефтопроводите, газопроводите за природен газ и свързаната с тях производствена и транспортна инфраструктура чрез комбиниране на инструментите на енергийната политика и ОВППС.

През 2011 г. Комисията ще представи конкретни предложения за засилване на общата съгласуваност и ефективност на нашата външна енергийна политика, с участието на държавите-членки, различни външни политики на Европейския съюз и програми за външна помощ.

Приоритет 5: Укрепване на външното измерение на енергийния пазар на ЕС

Действие 1: Интегриране на енергийни пазари и регулаторни рамки с тези на нашите съседи

- Договорът за енергийна общност следва да се приложи и разшири за всички съседи на ЕС, които са готови да приемат пазарния модел на ЕС. В този контекст пазарното интегриране и нормативното сближаване следва да се осъществяват чрез всеобхватни споразумения в ЕС, основаващи се на правилата на ЕС, в страните, обхванати от Европейската политика за добросъседство и от процеса на разширяване, по-специално в средиземноморския регион и с транзитни страни като Украйна и Турция. Освен това Договорът за енергийна общност следва да бъде задълбочен чрез разширяване действието на новото законодателство на ЕС към страните, подписали договора. Този подход ще засили участието на съседни страни на вътрешния пазар, като същевременно ще осигурява равнопоставеност и гаранции срещу риска от изместване на въглеродни емисии чрез енергийния сектор.

²⁸ Европейската стратегия за сигурност, приета от Европейския съвет през декември 2003 г.

- Комисията ще предложи механизми за съгласуване на съществуващите международни споразумения (по-специално в газовия сектор) с правилата на вътрешния пазар и за засилване на сътрудничеството между държавите-членки с цел сключване на нови споразумения. Ще бъдат направени и предложения за създаване на необходимата регулаторна рамка между ЕС и трети държави за разработване на нови маршрути от нови доставчици, по-специално около Южния коридор и южното Средиземноморие. Ще бъдат обхванати въпроси, свързани с доставките, включително с изграждането на мрежата и евентуално мерки за групиране на доставките, както и аспекти на регулирането, по специално засягащи свободното транзитно преминаване и инвестиционната сигурност.
- Ще бъде мобилизирана техническа помощ от ЕС за ефективното прилагане на достиженията на правото в сферата на вътрешния пазар и модернизиранието на енергийния сектор в съседните страни, като същевременно бъде подобрена координацията на схемите за подпомагане, осигурявани от ЕС, неговите държави-членки и международната общност.

Действие 2: Създаване на привилегирани партньорства с ключови партньори

- Успоредно с преследваното осигуряване на разнообразие на източниците и пътищата за внос, ЕС ще създава активни партньорства в енергетиката с ключови доставчици и транзитни страни. Те ще целят да благоприятстват спазването на основни принципи като тези, съдържащи се в Договора за Енергийната харта (например свободно транзитно преминаване, прозрачност, безопасност, възможности за инвестиции, както и съответствие с международното право).

Действие 3: Повишаване на глобалната роля на ЕС за бъдеще на енергия с ниски въглеродни емисии

- Енергийната ефективност, екологосъобразните технологии и безопасната и устойчива енергетика с ниски въглеродни емисии следва да бъдат включени в дейностите за сътрудничество на ЕС и на двустранна основа особено с икономиките с голямо потребление и нововъзникващите икономики, както и за глобални партньорства.
- Комисията ще даде ход на широко сътрудничество с Африка в енергийните инициативи, с цел постепенно да осигури устойчива енергия на всички граждани в съответствие със Зелената книга за политиката за развитие.

Действие 4: Подкрепа за правно обвързващи глобални стандарти за ядрена безопасност, сигурност и неразпространение на ядрени оръжия

- Комисията ще разработи инициативи, целящи насърчаване на държавите партньори да направят международните стандарти и процедури за ядрена безопасност, сигурност и неразпространение на ядрени оръжия правно обвързващи и ефективно прилагани по целия свят, по-специално чрез засилено сътрудничество с Международната агенция за атомна енергия и сключване на споразумения на Евратом с ключови ядрени доставчици и страни потребители.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

ЕС е на прага на безпрецедентен период по отношение на енергийната политика. В резултат на либерализацията, големия капацитет за доставяне и производство и адекватните възможности за внос енергийните пазари бяха до голяма степен предпазени от въздействието на сътресенията на световния пазар през последните години. Въпреки това, в ход са драматични промени. Цените на енергията ще бъдат засегнати от огромната нужда от инвестиции в енергийния сектор, както и от заплащането на въглеродните емисии и по-високите международни цени на енергията. Конкуренетоспособността, сигурността на доставките и целите по отношение на климата ще бъдат подкопани, освен ако електроенергийните мрежи не бъдат модернизирани, остарелите централи не се заменят с конкурентни и по-чисти алтернативи и енергията не бъде използвана по-ефективно по цялата енергийна верига.

Държавите-членки и промишлеността осъзнаха мащаба на предизвикателствата. Сигурните енергийни доставки, ефективното използване на ресурсите, достъпните цени и новаторските решения са от решаващо значение за нашия дългосрочен устойчив растеж, създаването на работни места и качеството на живот. Държавите-членки се съгласиха, че тези предизвикателства ще бъдат решени най-ефективно чрез политики и действия на нивото на ЕС, от енергийна политика на „европеизация“. Тя включва насочване на финансовата подкрепа от ЕС към обществени приоритети, на които пазарите не успяват да отговорят и които носят най-голяма общоевропейска стойност.

Новата енергийна стратегия на ЕС ще изисква значителни усилия по отношение на нововъведенията и инвестициите в техника. Тя ще стимулира динамичен и конкурентен пазар и ще доведе до значително засилване на институционалните мерки за наблюдаване и насочване на тези развития. Тя ще подобри сигурността и устойчивостта на енергийните системи, управлението на електроенергийната мрежа и регулирането на енергийния пазар. Тя ще включва широкообхватни усилия за информиране и оправомощаване на битовите и фирмените потребители, както и за тяхното включване в прехода към енергийно бъдеще на устойчивото развитие, например чрез икономия на енергия, намаляване на загубите и преминаването към технологии и горива, свързани с ниски въглеродни емисии. Инвестициите в производство на енергия с ниски въглеродни емисии ще бъдат насърчавани и занапред чрез пазарни инструменти като търговията с емисии и данъчното облагане. Новата стратегия ще направи първите стъпки в подготвянето на ЕС за по-големи предизвикателства, пред които той твърде вероятно ще се изправи още до 2020 г. Преди всичко това ще осигури по-добро ръководство и координация на европейско ниво както във вътрешните действия, така и в отношенията с външни партньори.

Световната енергийна система навлиза във фаза на бърз преход с потенциално сериозни последици, които ще се развиват през следващите няколко десетилетия. Европа трябва да действа преди вратата на възможностите да се затвори. Време няма. Следователно Комисията ще представи повечето от предложенията за постигане на целите за 2020 г. през следващите 18 месеца. Спешно ще бъдат необходими дискусии, приемане и изпълнение. По този начин ЕС ще бъде по-добре в състояние да въведе градивните елементи за постигане на резултатите, очаквани към 2020 г. — стандарти, правила, наредби, планове, проекти, финансови и човешки ресурси, пазари на технологии, обществени очаквания и т.н. — и да подготви европейските граждани за предстоящите предизвикателства.

Поради дългите подготвителни периоди за промените в енергийната система, предприемането на действия днес не гарантира, че структурните промени, необходими за прехода към ниски въглеродни емисии, ще бъде завършен в периода до 2020 г., който обхваща тази стратегия. Поради това е необходимо да се погледне отвъд срока на настоящата стратегия, за да се гарантира, че ЕС е добре подготвен за целта за 2050 г. за сигурна и конкурентна енергийна система с ниски въглеродни емисии. Поради това Комисията ще последва тази стратегия с пълна пътна карта за 2050 г., която ще определи мерките, обхванати от настоящия документ, в по-дългосрочен план и ще разгледа следващи допълнителни стъпки.